

תנ"ך

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – ספר בראשית – (40×2) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי ההרחבה – (20×1) – 20 נקודות
סה"כ – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד.
(2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
- הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

**ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!**

השאלות

פרק ראשון — בראשית (80 נקודות)

ענה על שתי השאלות 1-2.

בכל שאלה, ענה על סעיף א — חובה (25 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (15 נקודות).

(לכל שאלה — 40 נקודות)

1. קרא בראשית, א', 24-31.

כד וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֵמָה וּרְמִשׁ
 כה וְחִיתוֹ אֶרֶץ לְמִינָהּ וַיְהִי כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיֵּי הָאָרֶץ לְמִינָהּ
 וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְאֶת־כָּל־רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיִּרְא
 כו אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ
 וַיְרְדוּ בְדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־
 כז הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים וְאֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ
 כח בְּצַלְם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם: וַיְבָרֶךְ
 אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ
 וּכְבֹשׁוּ וּרְדוּ בְדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת
 כט עַל־הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־עֵשֶׂב וְזֶרַע
 לְזֶרַע אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בוֹ פְּרִיעֵץ
 ל זֶרַע זֶרַע לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: וְלִכְל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכְל־עוֹף
 הַשָּׁמַיִם וְלִכְל רֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת־כָּל־
 לא יֶקֶע עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי כֵן: וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה
 וַהֲנִיחַ טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

ענה על סעיף א (חובה).

א. (1) על פי פסוקים אלה, האדם הוא שיא הבריאה.

בסס קביעה זו על שתי ראיות, והסבר כל ראייה. (15 נקודות)

(2) אף שהאדם הוא שיא הבריאה, לא נאמר בסיום בריאת האדם המשפט החוזר "וירא אלהים כי טוב".

הבא שני פירושים המיישבים קושי זה. (10 נקודות)

(שים לב: סעיפים ב-ג של השאלה בעמוד הבא.)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. בפסוק 27 נאמר שאלוהים ברא את האדם "בצלמו בצלם אלהים ברא אתו".

(1) מהו הקושי התאולוגי (האמוני) העולה מן השימוש במילה "בצלמו" בפסוק זה? (7 נקודות)

(2) קרא את שני הפירושים שלפניך:

פירוש רבי יוסף בכור שור: בצלמו – כלומר: בצלמו של אדם.

פירוש הרב קוק: עיקר הצלם הוא החופש הגמור שאנו מוצאים באדם שעל כן הוא בעל בחירה.

(אברהם יצחק הכהן קוק, *לנבוכי הדור*, משכל, 2014, עמ' 27)

הסבר את הפירוש של כל אחד מן הפרשנים לקושי שצינת בתת-סעיף (1). (8 נקודות)

ג. קרא את הקטעים שלפניך מן השיר "בראשית" מאת חיים חפר.

[...]

וביום השישי הוא יצר חיות בחלד,

את הפילים, האיילות, את הצבועים;

ובאותו היום ממש, הוא ברא אדם בצלם,

הוא ברא אדם בצלם אלוהים –

ויהי ערב ויהי בוקר – יום שישי.

והאדם אילף כל בהמה.

והאדם חרש באדמה.

והאדם המציא את הגלגל.

והאדם השיט ספינות על גל.

והאדם ריסן את הקיטור.

והאדם טס מעלה כציפור.

והאדם כבש כוכבי מרום.

והאדם ברא את האטום.

והארץ הייתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום.

וביום הראשון הבדיל אלוהים בין חושך לאור

– ויהי אור

[...]

וביום חמישי הוא יצר חיים במים

ובאותו היום פרחו בני הכנף אל השמיים;

וביום השישי הוא ראה כי מעשהו תם –

וישבות מכל מלאכתו ולא ברא את האדם –

וירא אלוהים כי טוב.

(חפר, ח', *ספר הפזמונים של חיים חפר*, ידיעות אחרונות, 1981, עמ' 92)

(1) כתוב נקודת דמיון אחת בין תיאור בריאת האדם בבראשית, א' שלפניך ובין תיאור בריאת האדם בשיר

"בראשית". בסס את דבריך על שני הקטעים. (5 נקודות)

(2) לפי שיר זה, מהי הביקורת של חפר על מעשי האדם?

לדעתך, האם הביקורת בשיר מוצדקת? נמק את דבריך. (10 נקודות)

כב וַיִּקַּם וּבְלֵילָהּ הוּא וַיִּקַּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שִׁפְחֹתָיו
 כג וְאֶת־אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹד אֶת מַעֲבַד יַבֵּק: וַיִּקְחֶם וַיַּעֲבֹדֶם
 כד אֶת־הַנְּחָל וַיַּעֲבֹד אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ: וַיֹּתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֵּאבֶק
 כה אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף־
 כו יָרְכוּ וַתִּקַּע בְּפִי־יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי
 כז עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם־בְּרַכְתָּנִי: וַיֹּאמֶר
 כח אֵלָיו מַה־שָּׂמַךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר עוֹד
 כט שָׂמַךְ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִית עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים
 ל וַתֹּכַל: וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידָה־נָא שְׂמֶךָ וַיֹּאמֶר לָמָּה
 ל זה תִּשְׁאַל לְשִׁמִּי וַיְבַרֵךְ אֹתוֹ שֵׁם: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם
 לא פְּנִיָּאל כִּי־דָאִיתִי אֱלֹהִים פָּנִים אֶל־פָּנִים וַתִּנְצַל נַפְשִׁי: וַיִּזְרַח־
 לב לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ כַּאֲשֶׁר עָבַד אֶת־פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלַע עַל־יָרְכוּ: עַל־
 כן לֹא יֵאָכְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנְּשָׂה אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ
 עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נִגַּע בְּכַף־יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנְּשָׂה:

ענה על סעיף א (חובה).

א. (1) על פי פסוק 28 שלפניך, ציין מהו מדרש השם "ישראל" והסבר אותו. (10 נקודות)

(2) קרא את דברי י' זקוביץ':

[...] וגם שמו של יעקב עצמו יוחלף עם פתיחת הפרק החדש בחייו. מי יודע, אולי נגלה כי גם באופיו

ובהתנהגותו של יעקב חל שינוי [...]

נשתמרו במקרא גם מדרשי שם לישראל מלשון ישר, היפוך העוקב [...].

(זקוביץ, י', יעקב: הסיפור המפתיע של אבי האומה, כנרת, זמורה־ביתן, דביר, 2012, עמ' 95, 108)

על פי זקוביץ', מהי משמעות השם החדש שניתן ליעקב, וכיצד הוא עשוי ללמד על השינוי שחל ביעקב?

היעזר בבראשית, כ"ז, 36. (15 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים 24-31 שלפניך.

מי שנלחם ביעקב מכונה "איש", אך יעקב מבין שמדובר במלאך ה'.

הבא מן הקטע שלפניך שלושה רמזים המעידים שיעקב אכן נאבק במלאך ה'. הסבר את דבריך ובסס אותם על הכתוב.

ג. לדברי חז"ל: אין אנו יודעים מי ניצח, אם מלאך אם יעקב (בראשית רבה, ע"ז, ג').

הבא מן הקטע שלפניך ראייה אחת המוכיחה שיעקב ניצח את המלאך, וראיה אחת המוכיחה שהמלאך ניצח את יעקב, והסבר אותו.

פרק שני — נושאי ההרחבה (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-4.

חוק

3. קרא דברים, י"ז, 8-13.

ח כִּי יִפְּלֹא מִמֶּךָ דְבַר לְמִשְׁפָּט בֵּינֵדָם וּלְדָם בֵּינֵדָיו לְדִין וּבִין
 נִגַע לְנִגַע דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעֲרֶיךָ וְקִמַּתְּ וְעָלִיתְּ אֶל־הַמָּקוֹם
 ט אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: וּבָאתְּ אֶל־הַפְּהִינִים הַלְוִיִּם וְאֶל־
 הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הָהֵם וְדַרְשֶׁתְּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר
 י הַמִּשְׁפָּט: וְעָשִׂיתְּ עִלְפֵי הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן־הַמָּקוֹם
 הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמְרַתְּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֹךְ:
 יא עִלְפֵי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יֹרֹךְ וְעִלְ־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לְךָ
 תַעֲשֶׂה לֹא תִסּוֹר מִן־הַדְּבָר אֲשֶׁר־יִגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמָאל:
 יב וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בְזוּזִין לְבַלְתִּי שָׁמַע אֶל־הַפֶּהן הָעֵמֶד
 לְשֹׁרֶת שָׁם אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל־הַשֹּׁפֵט וּמֵת הָאִישׁ הַהוּא
 יג וּבְעֶרְתְּ הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל: וְכֹל־הָעַם יִשְׁמְעוּ וִירָאוּ וְלֹא יִזְדוּן
 עוֹד:

א. על פי הנאמר בפסוק 8, מי צריך לפנות אל בית הדין העליון, ומהי הסיבה לפנייתו? הבא דוגמה אחת מן הקטע

שלפניך לפנייה כזאת, והסבר אותה. (6 נקודות)

ב. (1) על פי הכתוב, חובה לציית לפסיקה של בית הדין העליון. בסס קביעה זו על שתי דוגמאות מן הקטע שלפניך,

והסבר אותן. (8 נקודות)

(2) מהו העונש של מי שאינו מציית לפסיקת בית הדין העליון? לדעתך, האם עונש זה מוצדק? נמק את דבריך.

(6 נקודות)

4. קרא איוב, ל"ח, 1-7.

א וַיַּעַן הָאֱלֹהִים אֶת-אִיּוֹב
 ב מִנְהַסְעוֹהוּ וַיֹּאמֶר: מִי זֶה מַחְשִׁיךְ עֵצָה בְּמַלְאֵי בְלִיַּדְעֶת: אֲזַר-
 ד נָא כְּגֹבֵר חֲלָצִיךָ וְאִשְׁאֲלֶךָ וְהוֹדִיעַנִי: אֵיפֹה הֵייתָ בְּיַסְדֵי-
 ה אֶרֶץ הַגֹּדֵר אֲסִידְעֶת בֵּינָה: מִי־שָׁם מִמְדִּיָּה כִּי תִדַּע אוֹ מִי־
 ו נָטָה עָלֶיךָ קוֹ: עַל-מָה אֲדַנְיָה הִטְבַּעוּ אוֹ מִי־יָרָה אֶבֶן
 ז פְּנִתָה: בְּרִי־יָחַד כּוֹכְבֵי בְקָר וַיִּרְיֶעוּ כָּל-בְּנֵי אֱלֹהִים:

א. בקטע זה אלוהים עונה לאיוב באמצעות שאלות רטוריות.

(1) הבא שתי דוגמאות לשאלות אלה, והסבר אותן. (6 נקודות)

(2) הסבר את המטרה של השימוש בשאלות הרטוריות בקטע שלפניך. (6 נקודות)

ב. קרא גם איוב, מ', 3-5.

על פי דברי איוב בפסוקים אלה, האם הוא קיבל מענה מספק מאלוהים? נמק את דבריך ובסס אותם על הכתוב.

(8 נקודות)

בהצלחה!